

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ มีจุดมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ 3) เพื่อประเมินแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แหล่งข้อมูล คือ คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ จำนวน 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงให้เป็นระบบระเบียบ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ แหล่งข้อมูล ประธานคณะกรรมการชุมชนหรือผู้แทนกลุ่มของทั้ง 10 ชุมชน จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการชุมชน จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้อมูลปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 นำมาสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นกับเอกสาร งานวิจัย ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ แหล่งข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ด้วยการประเมินครอบคลุมใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลของรูปแบบ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์
 - 1.1 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ
 - 1.1.1 คณะกรรมการชุมชนมีภาระหน้าที่ส่วนตัวและในครอบครัว
 - 1.1.2 คณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ความรับผิดชอบหลายหน้าที่ (สวมหมวกหลายใบ)
 - 1.1.3 คณะกรรมการชุมชนบางคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขาดความสามัคคี และมีการแบ่งพรรค แบ่งพวก
 - 1.1.4 ขาดการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์
 - 1.1.5 โครงการพัฒนาไม่ครอบคลุมทุกด้าน
 - 1.1.6 ความล่าช้าในการทำงานของข้าราชการ
 - 1.1.7 คณะกรรมการชุมชนบางท่านยังมองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
 - 1.1.8 คณะกรรมการชุมชนไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทน
 - 1.2 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ
 - 1.2.1 ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการ และกับชุมชน
 - 1.2.2 เจ้าหน้าที่ไม่ได้ทุ่มเทและเสียสละในการทำงานอย่างแท้จริง
 - 1.2.3 คณะกรรมการชุมชนขาดทุนทรัพย์ในการปฏิบัติตามโครงการที่เข้ามาในชุมชน
 - 1.2.4 คณะกรรมการชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการทำงานของเทศบาลในการเสนอโครงการเข้าไป
 - 1.2.5 ขาดการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์
 - 1.2.6 ขาดแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม
 - 1.2.7 คณะกรรมการชุมชนบางท่านยังมองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
 - 1.3 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
 - 1.3.1 เงินค่าบริหารจัดการที่ให้คณะกรรมการชุมชนไม่เพียงพอกับการพัฒนาชุมชน
 - 1.3.2 โครงการพัฒนาที่ทางเทศบาลทำมาไม่ครอบคลุมทุกด้าน
 - 1.3.3 โครงการที่ทำออกมาไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชน
 - 1.3.4 คณะกรรมการชุมชนไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทน

- 1.4 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
 - 4.1.1 ขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่องของทางเทศบาล
 - 4.1.2 คณะกรรมการชุมชนบางท่านยังมองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
 - 4.1.3 คณะกรรมการชุมชนขาดความรู้ในด้านวิทยาการต่างๆ เช่น การอ่านแบบแปลนโครงสร้างพื้นฐาน การเขียนโครงการ การประเมินโครงการ
2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์
 - 2.1 ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ
 - 2.1.1 ให้ทำหนังสือถึงผู้บังคับบัญชาของคณะกรรมการชุมชนขอความร่วมมือให้เข้าร่วมประชุมกับทางเทศบาล
 - 2.1.2 เทศบาลควรกำหนดตารางการทำงานให้แน่นอนแล้วแจ้งให้คณะกรรมการชุมชนทราบถ้ามีการเปลี่ยนแปลงก็ให้แจ้งเป็นหนังสือล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน
 - 2.1.3 พัฒนาระบบการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ และวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ของเทศบาลให้ทันสมัยและทั่วถึงทุกชุมชน
 - 2.1.4 เจ้าหน้าที่และคณะผู้บริหารของเทศบาลต้องทำงานเชิงรุก เข้าหาประชาชนอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น
 - 2.1.5 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน
 - 2.1.6 การจัดทัศนศึกษาดูงาน และการเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ข้อคิดเห็นและแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์
 - 2.1.7 จัดโครงการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชุมชนโดยการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน
 - 2.1.8 เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา
 - 2.1.9 ให้ทางเทศบาลจัดงบประมาณจ่ายค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคณะกรรมการชุมชน
 - 2.2 ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ
 - 2.2.1 ทางหน่วยงานของรัฐน่าจะมีการทำงานแบบบูรณาการ คือประชุมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกัน ก็สามารถที่จะเข้าร่วมได้หมด
 - 2.2.2 เจ้าหน้าที่และคณะผู้บริหารของเทศบาลต้องทำงานเชิงรุก เข้าหาประชาชนอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น
 - 2.2.3 เทศบาลควรสนับสนุนค่ายานพาหนะหรือเบี้ยประชุมให้กับ

คณะกรรมการชุมชน เพื่อสร้างสิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมกับ
ทางเทศบาล

- 2.2.4 พัฒนาระบบการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ และวิธีการ
สื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ของเทศบาลให้ทันสมัยและทั่วถึงทุกชุมชน
- 2.2.5 เพิ่มงบประมาณในการพัฒนาให้มากขึ้นให้ทั่วถึงทุกชุมชน
- 2.2.6 ทางเทศบาลเวลาพิจารณางบประมาณโครงการให้พิจารณาความ
เดือดร้อนและความต้องการของชุมชนก่อน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงควร
ขอความเห็นจากชุมชนก่อนเสมอ

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits)

- 2.3.1 เทศบาลควรเพิ่มงบประมาณในการบริหารจัดการให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น
โดยคิดถัวเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือน
- 2.3.2 จัดตั้งงบประมาณเพื่อจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ คณะกรรมการชุมชน
- 2.3.3 จัดโครงการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชุมชนโดยการ
ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน
- 2.3.4 โครงการพัฒนาต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน
- 2.3.5 จัดโครงการฝึกอบรมที่เน้นให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนา
ด้วยตนเองได้

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

- 2.4.1 จัดโครงการฝึกอบรม ศึกษาดูงานชุมชนย่อยอื่นช่วยส่งเสริมความรู้
ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการ
ชุมชน
- 2.4.2 ให้ฝ่ายโยธาของทางเทศบาลเข้าร่วมกับชุมชนในการประมาณราคา
โครงการแต่ละโครงการด้วยตนเอง
- 2.4.3 จัดการอบรมให้ความรู้เรื่องการอ่านแบบแปลนโครงสร้างต่างๆ การ
เขียนโครงการ เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนได้ทราบถึง กระบวนการ
หรือวิธีการทำเพื่อที่จะได้ติดตามประเมินผล โครงการได้อย่างถูกต้อง

3. ประเมินแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนา ชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

ผลการประเมินแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการ
พัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ พบว่า ด้านประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้าน
ความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง มีค่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ในด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ผลการวิจัย ปัญหาในการเข้าไปมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย พบว่าคณะกรรมการชุมชนมีภาระหน้าที่รับผิดชอบและภารกิจในครอบครัว มีหลายบทบาทหน้าที่จากส่วนราชการ บางคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขาดความสามัคคี มองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีการแบ่งพรรค แบ่งพวก ไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทน ส่วนทางเทศบาลก็ขาดการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาไม่ครอบคลุมทุกด้าน ทำงานล่าช้า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม เทศบาลควรพัฒนาระบบการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ และวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ของเทศบาลให้ทันสมัยและทั่วถึงทุกชุมชน เพราะจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนส่วนมากยินดีที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางเทศบาล แต่ที่ไม่ได้เข้ามาเพราะความล่าช้าในการสื่อสารของทางเทศบาล ไม่สามารถปลีกตัวมาได้ซึ่งสอดคล้องกับ อรพินท์ ส孚โชคชัย, 2538 : 2-3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการถูกระงับจากภายนอก การพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมในกระบวนการคิดและตัดสินใจอนาคต และอคิน รพีพัฒน์ (2531 : 57-59) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านนักพัฒนา ซึ่งจะต้องมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีให้กับชุมชน นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงโครงสร้างอำนาจของผู้นำท้องถิ่น และผลประโยชน์ด้วย โดยระดับการประเมินแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในรายมิติแต่ละด้าน ด้านการมีประโยชน์เจ้าหน้าที่และคณะผู้บริหารของเทศบาลต้องทำงานเชิงรุก เข้าหาประชาชนอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ให้ทำหนังสือถึงผู้บังคับบัญชาของคณะกรรมการชุมชน ขอความร่วมมือให้เข้าร่วมประชุมกับทางเทศบาล ด้านความถูกต้อง พัฒนาระบบการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ และวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ของเทศบาลให้ทันสมัยและทั่วถึงทุกชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ปัญหาในการเข้าไปมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน พบว่า ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของทางราชการ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ได้ทุ่มเทและเสียสละในการทำงานอย่างแท้จริง คณะกรรมการชุมชนขาดทุนทรัพย์ในการปฏิบัติตามโครงการที่เข้ามาในชุมชน เกิดความเบื่อหน่ายต่อการทำงานของเทศบาลในการเสนอโครงการเข้าไป ขาดการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ ขาดแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม คณะกรรมการชุมชนบางท่านยังมองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม เวลาพิจารณางบประมาณโครงการให้พิจารณาความเดือดร้อนและความต้องการของชุมชนก่อน เพราะถ้าโครงการที่เข้ามาในชุมชนไม่สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนได้ ชุมชนก็จะไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ตามโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ จริยญา วงษ์พรหม, 2536 กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับวิธีการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนหรือในท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้ในกระบวนการพัฒนาจำเป็นต้องมีการรวมพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และWHO(องค์การอนามัยโลก) อ้างถึงในสานิตย์ บุญชู, 2527 : 10-11) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือสิ่งจูงใจ การมองเห็นว่าจะได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ทำ โดยระดับการประเมินพบว่าการประเมินแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในรายมิติแต่ละด้าน ด้านการมีประโยชน์ ด้านความเหมาะสม เวลาพิจารณางบประมาณโครงการให้พิจารณาความเดือดร้อนและความต้องการของชุมชนก่อน ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง พัฒนาระบบการแจ้งข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ และวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ของเทศบาลให้ทันสมัยและทั่วถึงทุกชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ปัญหาของการเข้าไปมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน พบว่า เงินค่าบริหารจัดการที่ให้คณะกรรมการชุมชนไม่เพียงพอกับการพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาที่ทางเทศบาลทำมาไม่ครอบคลุมทุกด้านโครงการที่ทำออกมาไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชน คณะกรรมการชุมชนไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนเงินค่าบริหารจัดการที่ให้คณะกรรมการชุมชนไม่เพียงพอกับการพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาที่ทางเทศบาลทำมาไม่ครอบคลุมทุกด้านโครงการที่ทำออกมาไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชน คณะกรรมการชุมชนไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทน แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน โครงการพัฒนาต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน เพราะถ้าโครงการพัฒนาที่เข้ามาในชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ ชุมชนก็จะมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ อนุภาพ ภิรลภ (2528 : 21-22) ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจ และเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม มิใช่เป็นการบังคับ โดยระดับการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในรายมิติแต่ละด้าน ด้านการมีประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง โครงการพัฒนาต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่องของทางเทศบาล คณะกรรมการชุมชนบางท่านยังมองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเองคณะกรรมการชุมชนขาดความรู้ในด้านวิทยาการต่างๆ เช่น การอ่านแบบแปลนโครงสร้างพื้นฐาน การเขียนโครงการ การประเมินโครงการ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้ฝ่ายโยธาของทางเทศบาลเข้าร่วมกับชุมชนในการประมาณราคาโครงการแต่ละโครงการด้วยตนเอง และ

ควรเสนอคณะกรรมการชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในด้าน นั้น ๆ เข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ William (อ้างถึงใน ไชยชนะ สุทธิวรชัย, 2536 : 12)จะต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนในการแก้ปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย นเรศ สงเคราะห์สุข (2541 : 113-114) ได้สรุปประสบการณ์การทำงานที่ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้านด้วยกัน คือการจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) และการพัฒนาผู้นำและเครือข่าย และ หัสไชย ปรีชา (2548)แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาชุมชนย่อย ได้แก่ การฝึกอบรม ศึกษาดูงานชุมชนย่อยอื่นจะช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน โดยระดับการประเมินแนวทางในด้านนี้พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในรายมิติแต่ละด้าน ด้านการมีประโยชน์สูงสุด ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ให้ฝ่ายโยธาของทางเทศบาลเข้าร่วมกับชุมชนในการประมาณราคาโครงการแต่ละโครงการด้วยตนเอง ด้านความถูกต้อง ควรเสนอคณะกรรมการชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในด้าน นั้น ๆ เข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาพฤติการณ์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำผลการวิจัยดังกล่าวไปพิจารณาเพื่อเพิ่มงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มีงบประมาณเพียงพอ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน รวมทั้ง แก้ไขระเบียบการจ่ายค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการชุมชน ให้สามารถจ่ายค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการชุมชนได้ เหมือนกับ อสม.
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำผลการวิจัยดังกล่าวไปพิจารณาจัดตั้งงบประมาณเพื่อช่วยสนับสนุนให้เทศบาลมีงบประมาณเพียงพอในการจัดทำโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน มากขึ้น
3. เทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ต่อไป
4. คณะกรรมการชุมชน สามารถนำผลวิจัยดังกล่าว ไปเสนอต่อทางเทศบาลเพื่อจัดทำโครงการในการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชุมชน ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ คือคณะกรรมการชุมชนเท่านั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องเดียวกันนี้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ควรทำกับบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้ได้แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น
2. นำผลวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ หรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และทำการศึกษาผลการใช้ ต่อไป
3. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ในด้านทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อย ในด้านอื่น ๆ ต่อไป เช่น ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสุขภาพอนามัย